

WAT IS NIEUW IN:

Meester Lieven van Ghendt

gebouwen rond Lieven Lievensz. de Key

LIEVEN LIEVENSZON DE KEY is als persoon pas in de tweede helft van de negentiende eeuw bekend geworden. De Haarlemse archivaris C.J. GONNET heeft zich veel moeite getroost om iets van de persoon De Key en zijn naaste familie te achterhalen. Zo is sinds 1886 bekend hoe het gezin De Key was samengesteld. De belangrijkste bron van zijn kennis waren de registers van de *Dutch Reformed Church* in Londen, en wat hij in zijn eigen Haarlemse archief kon achterhalen. Een belangrijke uitbreiding van deze persoonlijke informatie leverde PAUL ROGGHÉ in het jaarboek 1968 *‘Appeltjes van het Meetjesland’* (van het heemkundig genootschap van de streek tussen Gent en Brugge).

Het boek *Meester Lieven van Ghendt* gaat wat dieper in op die familie. Het blijkt dat Lievens jongere broer ‘GILLIAM’ zich al eerder in Londen had gevestigd toen het einde van de Calvinistische Republiek Gent zich aftekende. Ook blijkt dat hij en zijn vrouw zich al in 1587 lieten inschrijven als belijdend lid van de Haarlemse Gereformeerde Bavo-kerk. Omdat Gilliam in latere jaren een prominente en actieve rol speelt binnen zijn eigen familie en die van zijn vrouw, en ook zeer actief is in de internationale handel (en zeker als een van de oprichters van de West-Indische Compagnie), ligt het voor de hand dat hij een aanzienlijke rol moet hebben gespeeld in de komst van zijn moeder, zijn oudere broer Lieven en de andere broers en zus naar Londen en dat hij vervolgens ook een belangrijke bijdrage moet hebben geleverd aan hun komst naar Haarlem. Over het lot van moeder JOSYNE GOETHALS is tot nog toe niets meer te achterhalen. In Haarlem is haar verschijning nooit opgetekend; wellicht is zij in Londen overleden, al valt ook niet uit te sluiten dat ze naar Gent is teruggekeerd. Frappant is het verschil in status en levenswijze tussen Meester Lieven en zijn jongere broer Gilliam/Willem/Guillaume. Bleef de metselaar en steenhouwer Lieven een sober levend mens in zijn eenvoudige woning aan het Prinsenhof, zijn broer werd een puissant rijk zakenman die, om de hoek, in zijn woning in de Haarlemse Koningstraat een grote kunstcollectie aanlegde.

De belangrijkste aanvulling op de toenmalige familie De Key geeft het boek met de vermelding dat het oudste kind van van Meester Lieven en zijn vrouw KATELIJNE DE CALUWE – hun dochter JOSYNA – in 1608 trouwde met de beeldsnijder JASPER PANTEN die een belangrijke rol vervulde in de werkplaats van de Amsterdamse beeldhouwer HENDRICK DE KEYSER. Daarmee is eindelijk het verband aangetoond tussen de werkplaatsen van De Key en De Keyser die ELISABETH NEURDENBURG al in 1948 vermoedde. Zij zag in de verfijnde gevelstenen van Haarlem vooral de invloed van het atelier van de Amsterdammer Hendrick de Keyser. Hoewel door vrijwel iedereen in latere jaren belachelijk gemaakt of genegeerd, blijkt ze bijna tachtig jaar na dato toch behoorlijk gelijk te krijgen.

PANTEN zou een belangrijke rol gaan spelen als hofarchitect in Zweden en daar veel werk afleveren in de trant van zijn schoonvader, al is van zijn werk bitter weinig bewaard gebleven.

Leiden. Het boek 'Meester Lieven van Ghendt' gaat uitgebreid in op de rol die Lieven de Key kan hebben gespeeld bij het ontwerp en de bouw van een nieuwe gevel voor het Leidse stadhuis. Bijzonder is de ontdekking dat de 'vensterstrekken' – de natuurstenen elementen boven de vensters in de vorm van zonnestrallen – pas voor het eerst bij de uitbreiding van het stadhuis zijn aangebracht en dat generaties lang is gefabuleerd dat ze overal op het stadhuis aanwezig waren.

Het boek gaat uitgebreid in op de bouw van het door Lieven de Key ontworpen woonhuis voor Daniël en Hester van der Meulen-della Faille aan het Leidse Rapenburg. Van dit huis is geen enkele afbeelding bewaard gebleven, maar het boek constateert dat het een grote rol moet hebben gespeeld in de Leidse architectuurgeschiedenis. Het zou een verklaring kunnen zijn waarom er zoveel bouwwerken in de sleutelstad zijn met de typische vensterstrekken die De Key voor het eerst toepaste op het Haarlemse stadhuis.

Heemstede. De brug bij het 'Oude Slot' in Heemstede is al sinds het eind van de negentiende eeuw in verband gebracht met Lieven de Key. Het boek geeft een overzicht hoe deze toeschrijving best te begrijpen valt, maar brengt zelf een verrassende verbinding met het majestueuze huis dat Lieven de Key ontwierp aan het Leidse Rapenburg.

Gent & Londen. Voor het eerst is een overzicht gemaakt van de gebouwen die Lieven de Key in zijn jeugd moet hebben gezien in zijn geboortestad Gent. Frappant is dat veel elementen van die gebouwen laten voorkomen in het Haarlemse. En hoewel vrijwel niets bekend is geworden over het verblijf van 'meester Lieven' in Londen in de tweede helft van de jaren 1580, waagt het boek zich aan enkele opvallende elementen waardoor De Key is beïnvloed en welke opvallende nieuwigheden in de stad Londen hem koud hebben gelaten.

Tussendoor zijn er meer verrassingen: zoals de Haarlemse steenhouwer FREDERIK HENDRIKSZ DE VROOM die een poort in Haarlem bouwde (die door De Key werd voltooid) maar het beklemmende Haarlemse architectuurklimaat ontvluchtte en stadsbouwmeester werd in Gdansk. Of het bijna meeslepende verhaal hoe de eerste gedrukte architectuurtraktaten het aanzien van noordelijk Europa ingrijpend veranderde. Of de rol die het Vlaams-Brabantse stadhuis van Zoutleeuw kan hebben gespeeld in de tot standkoming van de Leidse stadhuisgevel. En nog zoveel kleine dingen meer.